

Utveckling genom vuxenutbildning.

Anita Lundin

Vetlanda Lärcentrum

Jag har en rubrik:

Utveckling genom vuxenutbildning.

De orden fanns med i en statlig utredning från 1990, som öppnade upp vuxenutbildningen för ALLA invånare - som har förmågan att utveckla nya kunskaper.

Det är det jag ska berätta om: hur vuxenutbildningen för personer med intellektuell funktionsnedsättning kan se ut i Sverige - och lite infärgat från min horisont.

Jag heter Anita Lundin, och arbetar som lärare i Vetlanda, en liten stad på 27 000 invånare i södra Sverige.

I några år har jag haft glädjen att vara med i styrelsen för den här föreningen, som ordnat konferensen, de sista åren som ordförande.

Det är en ideell förening. Den startade 1991.

Föreningens uppgift är att samla skarorna för att fortbilda, och ge möjlighet att knyta kontakter.

Varje år ordnas en konferens någonstans i landet, av folket på orten, med föreningen som garant.

Föreningen har stipendier som man kan söka, ger bidrag till aktiviteter i de lokala nätverken och betalar för uppsatser som publiceras på vår hemsida - en del av oss läser till speciallärare just nu - och då skrivs en D-uppsats som kan vara av intresse för våra medlemmar.

Det är överskottet av konferenserna som används till detta.

Rätt otroligt, tycker jag:

en av de billigare konferenserna får ofta pengar över - som kan användas en gång till...

- 1991
- Konferens
- Stipendier
- Nätverksbidrag
- Uppsats på hemsidan

Syfte med studier:

- Arbetsliv
- Samhällsliv
- Personlig utveckling
- "Kunskap är det jag behöver för att möta morgondagen"

Syftet med studierna för våra elever ska vara att stärka sin ställning i arbetsliv eller samhällsliv - eller studerar man för sin personliga utveckling.

Att öppna upp för studier för ALLA invånare betyder att definitionen av begreppet kunskap är vid i Sverige.

Jag har haft en rektor som sa att "kunskap är det som jag behöver för att möta morgondagen".

Det tycker jag är en definition som täcker in alla och allt vi gör.

"Kärt barn har många namn..."

- Särvox
- Särskild utbildning för vuxna
- SUV
- Lärvox
- Vi vill jobba med att **lära**, inte **sära**.

Jag arbetar alltså i det som tidigare hette Särvox.

Skolformen bytte namn till särskild utbildning för vuxna - en riktig tungvrickare, särskilt för en del av våra elever.

En del fortsätter att använda begreppet Särvox och vi kan också höra uttrycket SUV - särskild utbildning för vuxna.

Flera av oss i riksföreningen är inte så bekväma med det lilla ordet SÄR - vi har en del elever som inte gillar ordet SÄR - därför bytte vi namn på föreningen från särvoxpedagogerna till lärvoxpedagogerna.

Kort och gott: vi vill jobba med att **lära** och inte **sära**.

Namnet lärvox har vi tagit patent på och flera ställen i landet kallar sin verksamhet för just **Lärvox**.

Kärt barn har många namn!

Jag ser inte det som ett problem, vi får istället chans att berätta om vår verksamhet för de som undrar.

Särskola - en skolform

- Grundsärskola inriktn: träningskola
- Gymnasiesärskola nationella program
individuellt program
- Lär vux 20 år
utvecklingsstörning
förvärvad hjärnskada

I Sverige har vi särskola som egen skolform,

Det har förts samtal om att avveckla särskolan:

man kan tänka att i "en skola för alla" borde alla få plats.

Men olika intressegrupper är rädda för att de som är i stort behov av stöd inte kommer att få det - om inte pengar öronmärks.

Särskolan i Sverige har fått kritik för att vara mer inriktad mot omsorg än mot kunskapsutveckling - och för att eleverna inte får tillräckligt med utmaningar.

Sveriges särskola är uppdelad i grundsärskola, gymnasiesärskola och lär vux.

Grundsärskolan arbetar efter kursplaner som liknar grundskolans. Men grundsärskolan har också en inriktning mot sk träningskola, där man studerar i olika ämnesområden.

På gymnasiesärskolan kan man - precis som på gymnasieskolan - studera nationella program eller individuellt program.

På Lär vux har man rätt att gå från det år man fyller 20 och har en utvecklingsstörning eller förvärvad hjärnskada. Man studerar oftast enstaka kurser.

Man har rätt att gå en kurs på lär vux som man redan har gått - om det bedöms att man saknar kunskap. Motivationen kanske saknades när man gick i ungdomsskolan - kanske blir man motiverad att lära sig läsa först som vuxen? Man får en andra chans.

Det som ska bli kunskap förnyas också hela tiden - kunskap är färskvara!

När jag började arbeta på Lär vux 2007 hade vi två datorer - nu har vi fyra... som knappt används, surfplattorna har tagit över!

Kursen som vi i Vetlanda kallade "Valet 2014" blir ju inte densamma som "Valet 2018"!

En andra chans till **utveckling - genom vuxenundervisning,**

Lärvux

- Kurser
- Delkurser
- Lärlingsutbildning
- Yrkeskurser
- Betyg - Förmågor
- Högre studier

Lärvux:

Det finns ett stort utbud av kurser i våra kursplaner, framför allt gymnasiala.

En del är väldigt omfattande.

Tittar man på skolverkets statistik så studerar de flesta runt 3 timmar i veckan, så om en elev ska avsluta en hel kurs i den takten kan det ta flera år.

Men då har vi en fantastisk möjlighet:

vi får skapa delkurser!

Vi får liksom plocka ut bakelser ur en stor tårta!

Det blir en hanterbar kurs med en tydlig början och ett tydligt slut, med ett tydligt fokus och ett namn som säger vad kursen handlar om!

I Vetlanda har vi enbart delkurser just nu.

Det är mer begripligt att söka kursen pengar än kursen matematik.

Det är mer förståeligt med kursen Matlådan än om vi pratar om hemkunskap.

Det är lättare att äta en bakelse än en hel tårta...

På lärvux har vi också arbetat med lärlingsutbildning och yrkeskurser de senaste åren, genom ett utökat stadsbidrag.

Det handlar om att utbilda de som är närmast arbetsmarknaden - för att bli anställningsbara.

Nu i september kommer budgetpropositionen som visar vägen vidare.

Generellt har man tyckt att kvalitén på utbildningen inte alltid varit så god och att det inte blivit så många **nya** anställningar som man tänkt. Hur det blir med dessa utbildningar framöver vet vi alltså inte ännu.

Möjligheten till högre studier är vi också nyfikna på, vi som arbetar inom Lärvux.

Sverige har skrivit på FN handlingar som handlar om att underlätta studier för studenter med funktionsnedsättning, - så varför inte en student med utvecklingsstörning?

När man studerat färdigt får man betyg eller intyg.
Betygen är under diskussion, åtminstone bland oss som sätter dem.
Vi har haft frågan med oss i föreningen i många år -
varför betyg, och till vilken nytta?
Som urvalsinstrument till högre studier...? Nej...
För att rangordna...? Våra elever rangordnas inte efter betyg i något
sammanhang som jag kan komma på.....

Betyg kan vara ett sätt att öka motivation
och därmed kunskapsutveckling,
men det finns forskning idag som visar på
att det är elever som det går bra för
som har nytta av betygen som motivationshöjare,
och att de som har det tufft kan få det ännu tuffare.

Många av våra elever har det rätt tufft
när det gäller att utveckla ny kunskap,
det är ju därför som de går i särskola....

Ett betyg är en bokstav i Sverige,
och den säger ingenting utan en kunskapsbeskrivning.
Vi ska betygssätta en elevs förmågor.
Vi uttrycker det till exempel i begrepp som
medverkar, på ett delvis fungerande eller ett väl fungerande sätt.
Och vi har fem betygssteg, så en elev kan medverka.... men mot ett
delvis fungerande sätt...då har man tagit ett betygssteg till...

Tänk in i ett kök - vi har kursen matlådan,
den är praktiskt inriktad
och handlar om att utveckla förmågan att laga mat
för att göra matlådor att ta med till jobbet.
Det handlar om hälsa, ekonomi, miljö och arbete.

Eleven ska utveckla sin förmåga att
koka ris, skala morötter, sortera sopor och diska rent,
allt efter kursplanens målpunkter som är nedbrutna.

Jag har elever som har svårt,
på grund av sina kognitiva svårigheter,
att välja rätt storlek på spisplatta (med tanke på miljön);
hitta rätt platta (på en spis som inte ser ut som den finns hemma);
svårt att avgöra om disken är ren eller smutsig;
svårt att se risgrynen som ligger kvar på bänken;
svårt att se om det finns skal kvar på moroten -
kanske för att man har svårt att urskilja figur och bakgrund på
grund av sin kognitiva funktionsnedsättning?

Jag tänker att det ofta är
i möjligheten att använda sina förmågor
som den kognitiva funktionsnedsättningen syns.
Det är förmågorna som vi ska betygssätta - till vilken nytta...?

I Sverige öppnar betyget från särskola inga dörrar,
snarare kan det stänga.

Jag känner till personer
som inte vill ta med betyget när man söker jobb -
det väcker frågor och osäkerhet på arbetsplatsen.

I vår kommun har vi en kvinna
som gått fyra år på gymnasiesärskolan
och utbildat sig inom kök och storhushåll.
Efter utbildningen jobbade hon som avlönad semestervikarie
i ett av kommunens produktionskök
och fortsatte vikariera på samma ställe.

En tjänst lystes ut, hon sökte, arbetskamraterna ville ha henne -
men hon fick inte tjänsten.

Hon hade ju inte slutbetyg från gymnasiet, sa arbetsgivaren.

Nu läser hon samma utbildning på komvux.
Kanske hade hon inte klarat den utbildningen tidigare,
kanske hjälper gymnasiesäråren henne att klara den nu....

men ett slutbetyg från gymnasiesärskolan
hjälpde henne definitivt inte att få jobb....

Och nu betalar hennes mamma mat och husrum när hon studerar.
Studielån? Javisst!

Men hade hon använt sig av studielån och inte klarat studierna -
kanske inte klarat av studietakten -
så hade hon blivit återbetalningsskyldig, utan utbildning och jobb....
Det sista har vi också exempel på, i vår kommun.

Utveckling
genom
vuxen-
utbildning!

Sammanfattningsvis

så tycker jag att Lärvox är en alldeles fantastisk arbetsplats - med så mycket möjligheter.

Att se elever på tidig utvecklingsnivå i delkursen "kommunicera mera" vara totalt delaktiga i sin dagbok genom surfplatta, ögonpekning, kanon och högtalare...

...eller att höra att eleven som gått kursen "praktisk demokrati" ringer till nämndordförande för att få skjuts till ett kommunfullmäktigesammanträde utanför tätorten...

...eller att uppleva måltidsgemenskap med de som går kursen Matlådan - hemma hos varandra...

och höra att de har fortsatt att träffas och äta ihop då och då...

...gör mig övertygad om att utbildning kan göra skillnad.

Utveckling genom vuxenutbildning - definitivt!

Det som är skrivet - är skrivet,
men livet är livet!

Håkan Hellström

Nu tänker nog någon

varför har hon inte tagit upp det, eller det...?

Ja, det var ju min infärgning,, och min bild som jag skrivit ner...

Jag avslutar med en strof av Håkan Hellström:

Det som är skrivet är skrivet,
men livet är livet...